

Työasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

Hallituksen esitys eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista

Eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1996 lähettänyt työasiainvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 78/1996 vp. Valiokunta on ottanut käsiteltäväksi hallituksen esityksen kanssa eduskunnan 24 päivänä loka-kuuta 1995 valiokuntaan lähettämän ed. Kantalaisen /kok ym. lakialoitteen työsopimuslain väliaikaisesta muuttamisesta (LA 46/1995 vp) ja eduskunnan 18 päivänä syyskuuta 1996 lähettämän ed. Pekka Kuosmasen /kok lakialoitteen laiksi työsopimuslain muuttamisesta (LA 37/1996 vp).

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvoteleva virkamies Raila Kangasperko, osastopäällikkö Matti Salmenperä ja nuorempi hallitussihteeri Ulla Liukkunen työministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen oikeusministeriöstä, lakimies Pentti Itkonen Akavasta, asiamies Mila Muhonen Palvelutyönantajista, vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, työmarkkina-asiamies Annaleena Mäkilä Suomen yrittäjistä, varatuomari Hannu Rautiainen Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, lakimies Jorma Skippari Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, puheenjohtaja Jorma Kallio Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitosta, vastaava lakimies Päivi Ahonen Kunta-alan ammattiliitosta, puheenjohtaja Risto Sorsa Kiinteistötyöntekijäin Liitosta, lakimies Jari Kiviharju Rakennusliitosta, toimitsija Outi Rannikko-Pasanen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton Turun alue-toimistosta, professorit Matti Kairinen ja Kari-Pekka Tiitinen, oikeustieteen tohtori Jorma Saloheimo sekä varatoimitusjohtaja Petri Ahonen Työvoimavuokrauksen markkinointiyhtiö Extrasta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia, työturvallisuuslakia ja opintovapaa-

lakia. Määräaikaisen työsopimuksen tekemistä koskevaa sääntelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Muutoksella pyritään vähentämään peräkkäisten määräaikaisten työsopimusten oikeutusta koskevia tulkintaongelmia. Työnantajan velvollisuus maksaa palkkaa enintään seitsemän päivän sairausajalta ehdotetaan rajoitettuna ulotettavaksi myös alle kuukauden kestäneisiin työsuhteisiin. Vuokratyöntekijöiden työturvallisuutta ehdotetaan parannettavaksi laajentamalla työn teettäjän vastuuta siten, että teettäjä tulisi vastuulliseksi työturvallisuudesta vuokratyössä samantasoisesti kuin tämä vastaa omien työntekijöidensä turvallisuudesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi opintovapaa lakia siten, että palvelussuhteen kestänyt vähintään kolme kuukautta työntekijällä olisi oikeus yhteensä enintään viisi päivää kestävään opintovapaaseen.

Ehdotukset ovat osa laajempaa kokonaisuutta, jolla hallitusohjelman ja valtioneuvoston työllisyysohjelmapäätöksen mukaisesti pyritään vähentämään niin sanottuun epätyypilliseen työhön liittyvää turvattomuutta ja lähentämään tällaisessa työssä työskentelevien työoikeudellista asemaa toistaiseksi jatkuvassa työssä työskentelevien asemaan.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoitteet

Ed. Kantalaisen /kok ym. lakialoitteessa ehdotetaan määräaikaisen työsopimuksen tekemistä koskevien rajoitusten poistamista kumoamalla työsopimuslain 2 §:n 2 momentti. Lisäksi lakialoitteessa ehdotetaan työsopimuksen irtisanomisajan lyhentämistä enintään viisi vuotta kestäneiden työsuhteiden osalta ja perusteettomasta irtisanomisesta maksettavan korvauksen alentamista.

Ed. Pekka Kuosmasen /kok lakialoitteessa ehdotetaan samoin työsopimuslain 2 §:n 2 momentin kumoamista. Lisäksi aloitteessa ehdotetaan työsopimuslakiin lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan alle kymmenen työntekijän yrityksessä työsuhde voidaan päättää välittömästi ilman mitään laissa erikseen mainittua perustetta.

Valiokunnan kannanotot

Yksityiskohtaiset muutosehdotukset ja huomautukset

Työsopimuslain 2 §:n 2 momentti. Useissa yhteyksissä on todettu, että Suomen työttömyys- ja talousongelmia ei voida ratkaista ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä. Kauppa- ja teollisuusministeriön asettamien selvitysmiesten raportissa "Toimivaan palveluyhteiskuntaan — selvitysmiesraportti palvelusektorin kilpailukyvyn ja työllisyyden kehittämisestä" esitetään palvelusektorin nostamista talous- ja elinkeinopolitiikassa tasaveroiseen asemaan teollisuuden kanssa. Tätä tavoitetta tukee myös se, että työlainsäädäntö mahdollistaa työelämän joustojen käytön samalla tavalla teollisuudessa ja palvelusektorilla.

Ehdotetun 2 momentin sanamuoto ja perustelut voivat rajoittaa määräaikaisten työsopimusten käyttöä tiukemmin palvelualan yrityksissä kuin teollisuusyrityksissä. Momentin perustelujen mukaan pätevä syy määräaikaisten työsopimusten tekemiseen on olemassa aina, kun työtä on olosuhteet huomioon ottaen tarjolla rajoitetun ajan. Siten esimerkiksi tieto yrityksen tilauskannasta saattaa oikeuttaa tekemään määräaikaisten sopimuksen. Vastavaa oikeutta ei ole palvelusektorilla, jossa palvelujen kysyntä määräytyy toisin. Tämän vuoksi on tarpeen muuttaa säännöksen sanamuotoa, jotta palveluyrittäjät saisivat saman mahdollisuuden määräaikaisten työsopimusten käyttöön kuin teollisuusyrityksetkin.

Valiokunta ehdottaa momentin muuttamista siten, että määräaikainen työsopimus voidaan solmia myös, kun työnantajalla on palvelujen kysynnän vakiintumattomuuteen liittyvä perusteltu syy määräaikaisten työsopimuksen tekemiseen. Näin palveluyrittäjä, esimerkiksi parturi, kampaaja ja ravintoloitsija, voi kysynnän lisäilyssä solmia määräaikaisten työsopimuksen työntekijän kanssa, kun yrittäjä ei uskalla kysyn-

nän jatkumisen epävarmuuden vuoksi tehdä toistaiseksi voimassa olevaa työsopimusta. Lieven-nettäässä määräaikaisten työsopimuksen solmimisedellytyksiä tulee kiinnittää huomiota siihen, että palvelujen kysyntä ei ole vakiintumatonta, jos määräaikaista sopimusta solmitaan tällä perusteella lukuisia peräkkäin.

Työsopimuslain 28 §:n 1 momentti. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijällä olisi oikeus saada työsuhteen keston mukaan määräytyvä osa sairausajan palkasta. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, muutoksella olisi vain rajoitettu merkitys, koska sairausajan palkasta on yleisesti sovittu työehtosopimuksin. Ehdotusta on arvosteltu myös vaikeaselkoiseksi ja käytännön kannalta hankalaksi. Valiokunta ei pidä säännöstä tässä muodossa tarkoituksenmukaisena ja ehdottaa sen poistamista. Muutos edellyttää myös johtolauseen ja voimaantulosäännöksen muuttamista.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen ohjelman mukaan: "Työlainsäädäntöä uudistetaan kolmikantayhteistyössä ottaen huomioon työelämässä tapahtunut kehitys. Eri työaika- ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien asema selvitetään ja turvataan. Työelämän säädöksiä uudistettaessa otetaan huomioon erityisesti pienten ja keskiuurten yritysten erityispiirteet sekä mahdollisuudet työllistämiskynnyksen madaltamiseen." Ehdotettu säännös on osa hallitusohjelman ja valtioneuvoston työllisyysohjelman päätöksen toteuttamista.

Ehdotusta säännöksen poistamisesta ei pidä tulkita siten, että valiokunta torjui epätyypillisessä työsuhteessa työskentelevien aseman parantamisen. Valiokunta katsoo, että uusi ehdotus sairausajan palkkaa koskevaksi säännökseksi on annettava yhdessä muiden epätyypillisten työsuhteiden turvaa parantavien uudistusten kanssa. Epätyypillisiä työsuhteita koskevan lainsäädännön on muodostettava työntekijöiden asemaa parantava kokonaisuus, joka ei aiheuta työnantajille kohtuuttomia kustannuksia tai hallinnollisia rasituksia.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan ehdotettu laki ei estä soveltamasta edelleen väliaikaisista poikkeuksista työsopimuslain 2 §:n 2 momentista annettua lakia (1158/94). Mainittu laki koskee pitkäaikais-työttömän kanssa tehtäviä työsopimuksia. Laki on voimassa tämän vuoden loppuun asti. Vaikka nyt käsiteltävänä oleva laki ei ehtine tulla voi-

maan tämän vuoden puolella, valiokunta ehdottaa selkeyden vuoksi säännöksen hyväksymistä esitetystä muodosta, koska väliaikaisen lain perusteella tehtävät työsopimukset voivat jatkua vielä tämän lain voimassaolon aikana.

Työvoiman vuokraus. Vuokratyövoiman käyttö on yleistynyt ravintoloissa ja viime aikana myös vähittäiskaupan alalla. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat selvittäneet vuokratyövoiman käyttöä ja siihen liittyviä epäkohtia.

Työvoimapolitiittista toimilupajärjestelmää purettiin tämän vuosikymmenen alkupuolella. Tällöin poistettiin esimerkiksi silloin voimassa olleen työnvälityslain mukainen toimitus työvoiman vuokraukselta. Lupajärjestelmän merkitystä pidettiin sekä työvoimapolitiittisesti että työntekijöiden suojelun kannalta vähäisenä. Lupajärjestelmä katsottiin voitavan korvata hallinnollisesti keveämmällä menettelyllä, kuten valvonnan tehostamisella, lainsäädännön selkeyttämisellä sekä toimintaa ohjaavilla sanktioilla.

Valiokunta katsoo, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyy sellaisia epäkohtia,

jotka loukkaavat työntekijöiden oikeuksia ja vääristävät kilpailua. Lupajärjestelmän purkamisen yhteydessä esitetyt vaihtoehdot eivät ole toteutetussa muodossaan täyttäneet niille asetettuja tavoitteita. Tästä syystä

valiokunta edellyttää, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyvät epäkohdat poistetaan.

Lakialoitteet. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslain 2 §:n 2 momenttia ja lakialoitteissa ehdotetaan sen kumoamista. Koska valiokunta puoltaa 1. lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna, ehdottaa valiokunta lakialoitteiden hylkäämistä.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotukset 2 ja 3 hyväksyttäisiin muuttamattomina ja
että lakiehdotus 1 hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

1.

Laki

työsopimuslain (poist.) 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisesti 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työsopimuslain (320/70) (poist.) 2 §:n 2 momentti, (poist.) sellaisena kuin se on 3 päivänä helmikuuta 1984 annetussa laissa (125/84), seuraavasti:

2 §

Kesto aika

Määräaikainen työsopimus voidaan tehdä, jos työn luonne, sijaisuus, harjoittelu tai muu näihin rinnastettava määräaikaista sopimusta edellyttävä seikka on siihen syynä tai jos työnantajalla on muu yrityksen toimintaan tai palvelujen kysynnän vakiintumattomuuteen taikka suoritettavaan työhön liittyvä, perusteltu syy määräaikaisen työsopimuksen tekemiseen. Jos määräaikainen työsopimus on tehty muussa kuin

edellä mainituissa tapauksissa, pidetään sopimusta toistaiseksi voimassa olevana työsopimuksena.

28 § (Poist.)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Tämä laki (poist.) on voimassa 31 päivään joulukuuta 1999.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

että lakialoitteisiin 46/1995 vp ja 37/1996 vp sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Edelleen työasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Reijo Lindroos /sd, varapuheenjohtaja Armas Komi /kesk, jäsenet Tuula Haatainen /sd, Kari Kantalainen /kok, Kyösti Karjula /kesk (osittain), Anne

Knaapi /kok, Kalevi Lamminen /kok, Pirkko Peltomo /sd, Outi Siimes /kok, Raimo Tiilikainen /r, Maija-Liisa Veteläinen /kesk ja Jorma Vokkolainen /vas sekä varajäsenet Johannes Koskinen /sd, Eila Rimmi /vas ja Jukka Roos /sd.
